संगीत मल्हार

રચનાર

ઠા૦ દામોદર રતનસી

દુહો.

આવ્યો પ્રીતમ હંસની, વિરહ ભાંગી

પણ જે ધન્ય સુભાગિને, જે પ્રાણનાથ

મુંબઈ:
સુબોધપ્રકાશ છાપખાનામાં છા

સંવત ૧૯૪૦. સને ૧૮૮૪

કિમ્મત

सस्तो भाव.

नो पाडी.

जुओ अने खातरी करो.

	રૂ૦	આ૦
... ...	૨	૦
... ...	૧	૮
... ...	૧	૦
... ...	૦	૧૪
ાકુ.	૦	૧૮
૨ ૭૪ પીકુ.	૦	૧૨
ગો...	૦	૧૨
... ...	૦	૧૦
... ...	૦	૯

રતલ ૧ ના.

ાકુ.	૧	૮
ફાઇન આરે ૭૮ પીકુ	૧	૪
ફાઇન પીકુ...	૧	૨
... ...	૧	૨
ચર.	૧	૦
ચાંગ	૧	૦
... ...	૦	૧૩
... ...	૦	૧
... ...	૦	

संगीत मदालसा नाटक.

પ્રવેશ ૧ લો.

ગાલ્લવ ઋષિનો આશ્રમ.

(યજ્ઞ ક્રિયા ચાલે છે. રૂતુધ્વજ આયુધ સહ રક્ષણ માટે
ઉભો છે તેવામાં ઉપરથી અપવિત્ર વસ્તુઓ પડે છે.)

રૂતુધ્વજ— બેત.

અસુર રહી અંતરીક્ષ કાં તું કરે કર્મ એ ઘોર,
અહીં આવી સંગ્રામ કરતો દેખાડું હું જોર;
ભલા બ્રાહ્મણો યજ્ઞ કરે છે અંતર ધરી ઉમંગ,
દુષ્ટ લાભ શું છે તમને કરતાં તેનો ભંગ.

(તાલકેતુ અને પાતાલકેતુ પ્રવેશ કરે છે
બ્રાહ્મણો નાશી જાય છે.)

તાલકેતુ મહેર કર મારી ઉપર બાબરા—એ રાગ.

જા તું મુરખ નાશીને અહીંથી દુર જા,
ખાલી ખોવા ઉભો તું જીવ તારો કાં—જા તું.

રૂતુધ્વજ— પીલુ કેરબો.

પાપી તું શું નસાડીશ તારૂં મહોત બોલે છે—ટેક.

ઘણા દિવસથી નિર્ભય થઇને દુખ દેછે સુરજનને;
તેની શિક્ષા દેવા બાણે વીંધુ તારા તનને—પાપી.

(બાણ મારે છે યુદ્ધ થાય છે. તાલકેતુ પડે છે અને પાતાલકેતુ નાશી જાય છે. બ્રાહ્મણો ભયભીત થઈ આમ તેમ દોડે છે રૂતુધ્વજ પાછલ જાય છે અને પાછો આવે છે.)

ગાલવ— પદ.

સત્વર બોલ કુમાર દૈત્યનો નાશ થયો છે કે રે નહીં,

રૂતુધ્વજ— સત્ય કહું પ્રભુ પડતાં પાછલ દૃષ્ટિ અગોચર ગયો થઈ.

ગાલવ— દુષ્ટ બચ્ચો છે તો દુખ દેશે ફરી ફરી એ આવી અહીં,
તેથી સ્તવન દીનકરનું કરીએ, કે ઉપાય એ સુચવે કંઈ.

સર્વે સાથે— પદ અમાચ.

દીનપતી ઉદાર આશ પુરતું વીઘ્ન હારીરે,
ક્ષણે ક્ષણે નડે છે દુષ્ટો તેને તું વીદારીરે—દીનપતી.
યજ્ઞકાર્ય પુર્ણ થાય વીઘ્નો ફરી ના નડે,
એ કળા સુચવ તું તાત દીનકર જયકારીરે—દીનપતી.

(અલૌકિક પ્રકાશ થાય છે. એક અશ્વ અંતરીક્ષથી ઉતરેછે.)

શુભવાણી— લાવણી.

આવ્યો હય પાસે જે એ તમારી,
ભક્તિ ફલ એ પ્રસાદી મારી—ટેક.

ગમન થશે આકાશ પતાળે કે જલ થલ જ્યાં મન,
વીજય થઇને વેગે વળશે સદા રક્ષતો જન—આવ્યો.
(રતુધ્વજ અશ્વારૂઢ થઈ બ્રાહ્મણો સહીત જાય છે.)

પ્રવેશ ૨ જો.

મદાલશાનો બાગ.

(મદાલશા ખીન થયેલી સખીઓ સહીત પ્રવેશ કરે છે.)

મદાલસા— દુહો

સ્વપ્ને સ્નેહ લગાડીને, હવે થયો કાં દુર;
મોહ પાશમાં બાંધીને, કીધું કાળજ ચુર.

પદ.

ક્યાં ગયો નાશી દુર—ચંદ્રમુખ ક્યાં ગયો! નાશી દુર—
પ્રેમ અગ્નિભરી ઉર—ચંદ્ર.
આધીન ચકોર હું દેખી થઈ સ્વપ્ને, પ્રેમ કીરણુ જોઈ પુર—ચંદ્ર.

સખી— રાગ બનજારાનો.

ધર ધૈર્ય તું મન અલબેલી,
શીદ બની તું આવી ઘેલી—ટેક.
આવે સ્વપ્ન આળપંપાળ,
તેને ખરૂંએ ન માને બાળ;
થઇ વ્યગ્ર તેમાં કાં ઘેલી—ધર,

મદાલસા— પદ-કાફી.

એ શું વદે મુખએની, તીક્ષણ પીડા છે વ્રહેની—
રોગીનું દુઃખ નીરોગી ન જાણે,
જોગી શું જાણે સ્નેહેની—તીક્ષણ.

(મંદીર પાસે જઇ પ્રાર્થના કરે છે.)

લાવણી.

ગુણતારા—કોણ ગણી શકે ગણનારા—ટેક.
ઘટ ઘટમાં તું વાસ કરીને, કષ્ટ દાસના કાપે;
ભાવે ભક્તિ કરે તેને તું ફળ બહુ આપે સારા—ગુણ તારા.

ગુપ્તવાણી— લાખ રૂપૈયેકી ઝુલની હમારી—એ રાગ.

સત્વર થાશે ઈચ્છા પુરી તારી—
સ્વપ્નમાં તેં જેને જોયો મલશે પુત્રી પ્યારી,
કામ સમાન રૂતુધ્વજ જયકારી—સત્વર.

(પાતાલકેતુ આકાશમાર્ગે ગમન કરતાં મદાલશા ઉપર દ્રષ્ટિપડવાથી ઉચકીને પાતાલમાં લઇ જાય છે)

સખી—(મદાલશાને લેઈ જતાં જોઇ આક્રંદથી)

સીતાજીના મહીનાનો રાગ.

અરે હાય બેની તું ક્યાંય, ઉડીગઇ આ ઘડી;
હવે કેમ જીવું હું બેન, વીના તુજ પા ઘડી.
અરે હાય શું જાણું કે કોણ, લેઇ ચાલ્યું આપને;
હવે હું શું દેઈશ જવાબ, બાઈ તારા બાપને.

(જાયછે.)

પ્રવેશ ૩ જો.

પાતાલમાં પાતાલકેતુનો બાગ.

મદાલસા—(ખીન થયલી પ્રવેશ કરેછે.)

જોગીઓ આશાવરી.

ઉપાડી લાવ્યું કોણ અહીં ઉદ્યાનથી મારા-
અરે હાય આવી ક્યાં અરે હાય આવી ક્યાં-ઉપાડી.
ચિંતવન હતું તેનું હૃદય મલ્યો જે સ્વપ્નમાં
પણ બન્યું વિપરિત તેથી દૈવ જાવું ક્યાં-ઉપાડી.

(ભેંસ જેવું પેટ ભુંડ જેવું મ્હોડું એવો એક રાક્ષસ પ્રવેશ કરેછે.)

રાક્ષસ—(મદાલશાને)

મારૂં નામ ભગલો હજામ—એ રાગ.
સાંભળ તું બાઇ રૂપાળી—બેવાર)

બાઈ રૂપાળી વાતડી મારી લાભજકારી—બાઈ.
પેટજો મારૂં નાકછે કેવું સર્વેથી વિશાળ-
પાતાલકેતુ આવે તે પેલાં પરણી લઇયે ચાલ—સાંભળ.
પાતાલકેતુને પરણશે તો શોકો થશે અપાર-
મારી તો કાળી એકછે માત્ર તુંથા બીજી ગોરીનાર—સાંભળ.

(તેવામાં તેની સ્ત્રી ઘડાજેવું માથું સુપડા જેવા કાન એવી પ્રવેશ કરેછે.)

રાક્ષસી–(રાક્ષસને) મને મુકીને ઘરમાં એકલી, તું કેમ આવ્યો અહીં,
એને મારી શોક્ય કરીને જાશે પીટયા ક્યાં ?
(ધમ્બો મારે છે. પાતાલકેતુ આવેછે ને બંને નાશી જાય છે.)

પાતાલકેતુ—(મહાલશાને)

મેંતો સેજરીયાં પે ભુલીમોરા દે કંગના—એ રાગ.

તારે વશ થયો પ્યારી રૂપ જોતાંમાં—(બેવાર.)
તેથી તું પરણી સુખ દે પ્યારી,
અરજ એ મારી પ્યારી કેતી નહીં તું ના—તારે.

મહાલસા— (તિરસ્કાર કરીને)

ઘરસે હીયાં કોન ખુદા કે લીએ લાયા મુજકો—એ રાગ.

ન વદ આ દુષ્ટ વચન મારી સામે એવા ફરી,
થયું આધીન મન એકને ન જાય ફરી.
સદા સહાયતા હ્રદયમાં ચીત્ર તેનું કરે,
તેથી ન જાણુતો, ભય જોઇ તારો જાય ડરી.
ખરો જો પ્રેમ હશે મારો તો તે આવી અહીં,
છોડાવશે મને એ ગર્વ તારો પુર્ણ કરી.

પાતાલકેતુ— દધ બેચન મેં ના જાણી દૈયાં—એ રાગ.

ન કર નાર સાર નહીં ગર્વમાં, કઠોર વચન સહું પ્યારમાં–ટેક.
નયન શરથી તે પ્રથમ કીધો ઘાયલ હવે શું વદે તું એમ,
સરલ બનીને કર 'પ્યારા' નાર—ન કર.

મદાલસા— ગજલ.

કરની તારી દુર તું ચંડાલ બુરી વાસના,
મમ પ્રાણ લેતાં પૂર્ણ તું થાશે નહીં તુજ આશમાં.
ક્યમ આશ રાખે મન મહીં, વરવાને કન્યા ક્ષત્રીની;
છે યોગ્ય તું લેવાને આ ઉપાન તારા પાશમાં.

પાતાલકેતુ—(સક્રોપ) બેત.

મોહ પાશમાં તારા પડી મે સહ્યાં વાકયો ક્રૂર,
પણ તેં કરી ધીકાર ક્રોધે હૃદય કીધું ચુર,
(કટાર કહાડીને) વૈર લેવા તેનું હું આ કરૂં કલેજા પાર,
જોઊં તારો કોણ અહીં આવે બચાવા યાર.

(કટાર મારવા જાય છે.)

રૂતુધ્વજ—(અશ્વારૂઢ પ્રવેશ કરી સત્વર અશ્વ ઉપરથી ઉતરી ખડ્ગ પ્રહાર કરેછે. પાતાલકેતુ ઘાયલ થઇ નાશી જાય છે. મદાલશા મુર્છિત થઈ પડે છે તેને આગતા સ્વાગતા કરી સાવધ કરતાં.)

વૈરી છે મારો દુષ્ટ એ, આવ્યો કરવા નાશ.
તેમાં તું અહો રાજકન્યા કેમ પામે ત્રાસ.

મદાલસા—(સાવધ થઈ રૂતુધ્વજની મુખચર્યા જોઈ આતુરતાથી.)

લાગીરે મોરી જાન નૈના કટારીહો—એ રાગ.

ભલે પધારી રાજ કૃતારથ કીધીરે,
મુરતી તમારી સ્વપ્ને નિહાળી;
લાગી કલેજે પ્રેમ આગ—કૃતારથ.

રૂતુધ્વજ— મળજો મળજો મળજોરે—એ રાગ.
એવા વચન ન વદ જીભે તારીરે, મૃગનયણી સુંદર નારી–ટેક.
ચંદ્રમુખી મુખચંદ્ર જોતાં તુજ, થઇ ઘાયલ સમ ગતિ મારીરે–મૃગ.
મોહ્યો અનુપમ સુંદરતાથી, પુર આશ સમાન વિચારીરે—મૃગનય.
મદાલસા—(રૂતુધ્વજને ભેટે છે.)
બંને—(ઈશ્વર પ્રાર્થના કરે છે) લાવણી.

ધન્ય કૃપાળુ દીનદયાળુ પુર્ણ કરી મરજી,
ઈચ્છિત પ્રીયથી મેલવ્યાં આજે શ્રવણ કરી અરજી.

મદાલસા—ચાલો પ્રીય નિજધામ જઇ શુભ લગ્નવીધિ કરીએ,
પછી પ્રેમના સિંધુ મધ્યે નિશંક ઉતરીએ. (જાયછે.)

પ્રવેશ ૪ થો.

અરણ્ય.

કાલકેતુ— જુવો પેલી ચંપેલી કેવી ખીલી રહી છે–એ રાગ.

સૌથી સારૂં પ્યારૂં મારૂં કાલકેતુ નામ છે.
છાની સૌની ખબર લાવું એજ મારૂં કામ છે;
પાતાલકેતુને હું કહું-રૂતુધ્વજ આવે આમરે.
યજ્ઞ કેરૂં રક્ષણ કરવા ઠામ ઠામ ઠામ.
પાતાલકેતુનું મદાલશાથી વરવા હતું મનરે,
તેમાં રૂતુધ્વજે પરણી પાડયું છે વીઘ્ન રે;
એ જોડું હર્ષિત બનીને રહેછે સ્વભૂવનરે,
પાતાલકેતુને કહી મેલવું નામ નામ નામ. (જાયછે.)

પ્રવેશ ૫ મો.

મદાલશાનો મેહેલ.

વસંત.

મદાલસા—ગતી ગહન દૈવની ના કલાય,
મનધારે કાંઈ અને કાંઈ થાય—ગતી.
ફરતી હતી હું નિજ બાગમાંય,
પાતાલકેતુ પણ આવ્યો ત્યાંય;
હરી ગયો મને પાતાલમાંય—ગતી.
પ્રીય સંગ આવી આ નગર માંય,
થયા લગ્ન રહીશું ખુશી સદાય;
એ સર્વે થઇ પ્રભુની દયાય—ગતી.

(જમણી આંખ ફરકવાથી)

સાખી.

અરે દૈવ શું સુચવે, દુખદેવા આવાર;
પેહેલે શું થોડું થયું, કે ફરીકરે વિચાર.

(સત્ત્યાયુધ રૂતુધ્વજ આવે છે.)

કહો પ્રીતમજી ક્યમથયા, જવા બ્હાર તૈયાર;
સદા જતા ભોજન કરી, આ શું આજ વિચાર.

રૂતુધ્વજ—આવ્યો નિશાચર એક તે, તપોવનની માંય;
દુખદે છે રૂષિને અતી, હણું જઈ તેને ત્યાંય.

મદાલસા— રાગ સોરઠ.

પીયુજી જાવા નહીં દઉં આજ—
માનરે સુકનથી મન થડકે છે,
તેમા શું વધારો કરો રાજ—પીયુજી.

રૂતુધ્વજ— ગજલ.

અજબ સનમકી—એ રાગની.

ભય તું મનમાં ન રાખ ભીરૂ,
મારી દૈત્ય હું હમણા આવું;
આવ્યા તપસ્વી સ્હાય લેવા,
તેથી મારે જરૂર જાવું—ટેક.
દુષ્ટો ઉપદ્રવ કરે છે બહુ એ,
નાશ કરૂં હું ક્ષણમાં જઇને;
થયો સજ હું પ્રતિજ્ઞા લઇને,
ઢીલ કરી શું કાયર થાવું—ભય તું

મદાલસા— પિલે દારૂડીરે—એ રાગ.

મારા જીવનના આધારરે, પીયુ જાઓ ખુશીથી;
સુણી વીનંતી આ સુખકારરે, પીયુ જાઓ ખુશીથી—ટેક.
ક્ષત્રિ ધર્મને ખોટ ન લાગે, સુખે કરો તે કામ;
વિજયી થઇને વેગે આવો, પ્રાણપતિ સુખધામ—પીયુ.
અબલા જાતે ભીરૂ તેથી, શંકા આવે મન;
માટે મારી અરજી કાને આ ધરો સ્વામીન—પીયુ.

(પોતાને હાથેથી મણી છોડી તેને હાથે બાંધે છે.)

આ મણિ બાંધુ હાથ તમારે, તે જો બીજે પાણ;
દેખીશ તો પ્રિયકંથ નિશ્ચે, જાશે મારા પ્રાણ–પીયુ.
માટે ન વીલી મુકતા, એને તમે ક્ષણવાર;
જીવન મારૂં એ ગણીને, જાળવજો ભર્તાર–પીયુ.

(કંઠે વળગે છે.)

રૂતુધ્વજ— **ગજલ**

નામ જાનેકા ન લેયાર–એ રાગની.

વેલો હું આવીશ પ્રીયા ચિન્તા તુ કરીશમાં,
ભીરૂ હૃદયમાં ખોટી શંકા તું ધરીશમાં;
માન સુકનથી મનમાં વૃથા ભય પામે ઘેલી,
ફરતા હરતા ઇશ્વર સર્વે. અન્યથી ડરીશમાં.

(ચુંબન કરીને)

દેખી તેરી વફાદારી–એ રાગ.

દે રજા મને પ્યારી, આવું દૈત્યોને મારી—ટેક.

મદાલસા—પ્રાણપતિ વેગે જઈ આવો નહીં લગાડશો વાર,
રૂતુ—છું સજ સાધવી નાર,
મદાલસા—જશ હો અપાર,
રૂતુ—ધન્ય ઉચ્ચાર–દે રજા.

(રૂતુધ્વજ પ્રેમદૃષ્ટિ વડે મદાલશા ભણી અવલોકન કરી જાય છે મદાલશા માનસુકન યાદ આવવાથી કંપિત હૃદયે તે ભણી જુવે છે.)

પ્રવેશ ૬ ઠો.

તપોવન.

(પાતાલકેતુ રૂષિવેશે ધ્યાનસ્થ બેઠો છે. કેટલાક રાક્ષસ અનુચરો વિપ્રવેશે શિષ્યરૂપે ઈશ્વર પ્રાર્થના કરે છે)

પદ.

જય જય દેવ સુરાસુર સ્વામી, અબાધ અવિચલ ધામી;
કરૂણાકર કેશવ સર્વેશ્વર, તાપ ત્રિવિધના વામી–
બહુ નામી–સુખધામી.
આ સંસાર અસાર ગણીને, પંચ શત્રુને વામી;
અનન્ય ભાવે ભક્તિ ઈચ્છિએ, આપતું અંતરજામી–
નિષ્કામી––ગુણગ્રામી.

(રૂતુધ્વજ પ્રવેશ કરી પાતાલકેતુ પાસે મસ્તક નામી બેસે છે.)

પાતાલકેતુ—(સમાધીથી જાગૃત થઇ)

પદ.

જય થાઓ તવ પુત્ર કીરતી વધારી,
કર્યા મુક્ત ત્રાસેથી દુષ્ટો વિદારી–જય.

રૂતુધ્વજ—બન્યું એ કૃપાથી પ્રભુજી તમારી.
ન કિંચિત માનું એમાં શક્તિ મારી-બન્યું.

પાતાલકેતુ—કુંવર ધન્ય છે સભ્યતા એજ તારી,
હજી આશ છે એક તે પુર મારી.

મણિ આ જે છે હાથ બાંધેલી નારે,
પ્રહર એક ધર્માર્થ દેતે ઉતારી—કુંવર.

ऋतुध्वज—પ્રભુ એ મણિ જાય જો અન્ય હાથે,
જોતાં મર્ણું પામે ખરે પત્નિ મારી—પ્રભુ.

પાતાલકેતુ—કરી ધર્મનું કાર્ય, હું પાછો લાવું,
ન ભય રાખતાં એ મણિ દે ઉતારી—કરી.

ऋतुध्वज—(મણિ આપે છે.)

પાતાળકેતુ—(મણિ લઇ જતાં જતાં સ્વગત)

ધોત.

ચંડાલ તેં આશા જેવી. કરીછે મારી ભંગ;
તેનોજ આ મણિવડે, વાળી દેખાડું ખંગ.
મદાલશાને લઈ ગયો, માર્યો મારો બંધુ;
પણ હવે જો શી રીતે, હું વેરવાળું છું સંધુ.

(જાય છે)

પ્રવેશ ૭ મો.

મદાલશાનો મ્હેલ.

મદાલસા— મલ્હાર.

ફરકી નયણ શું તું વામ, અશુભ દરશાવે,
વિયોગથી વ્યાકુળી હું બની છું પતિના,
તેમાં શું અધિક દુખ લાવે—ફરકી.

સુખનો પ્રકાશ જોયો સહજ તેવામાં,
વાદળ શું દુખકર આવે—ફરકી
જન્મની દુખણી હું સુખ ક્યાંથી પામું,
પાપ એ તાપ વરસાવે—ફરકી.

[દાસી તથા બ્રાહ્મણવેશે પાતાલકેતુ આવે છે]

દાસી— સાખી.

સંદેશો ૠતુધ્વજ તણો, આ લાવ્યા છેજ મહન્ત;
મુજને એણે ના કહ્યો, કહે કહીશ એકાન્ત.

મદાલસા—(વંદન કરી આતુરતાથી.) ગજલ.

પ્રભુ મુજને કહો સત્વર. સંદેશો આપશો લાવ્યા,
વસે મુજ પ્રાણજીવન ક્યાં. કહો ક્યાંથી તમે આવ્યા—ટેક.
મલ્યા જો હોય મુજ જીવન, ગયા છે બે દિવસથી વન;
તજ્યું છે ત્યારથી મેં અંન, અરેરે ! કેમ તે નાવ્યા—પ્રભુ.
ગયા મુજ પાસથી જ્યારે. ગયા લઇ પ્રાણ રે ત્યારે;
નિરજીવ દેહના મારા, જીવન આધાર કાં નાવ્યા—પ્રભુ.

[પાતાલકેતુ મણિ દેખાડી ચાલ્યો જાય છે.]

મદાલસા—(મણિ જોતાં મુર્છિત થઇ થોડીવારે સાવધ થતાં)

ભૈરવી—ગજલ.

દયા ન આવી નાથ છોડીને જતાં મને,
છોડિ જતાં મને ન કીધી કેમ પ્રેમ તેં—ટેક.
દેવું હ્તું દુખ તો પ્રથમ હતી ક્યાં સુખમાં ?

લાવી ત્યાંથી વધાર્યો કાં અપુર્વ પ્રેમ તેં–દયા
અરે ! જાઉં ક્યાં ! કોને કહું ! અસહ્ય કષ્ટ આ.
ઘટે ન નિરાધાર નાર ત્યાગવી તને–દયા.
ધર ધીર! જરા ધીર! જરા ધીરનાથ તું !
આતું છું હિણભાગ્યણી, તજી દેહ તુજકને–દયા.
(મરણ પામેછે.)

ઋતુધ્વજ—(પ્રવેશ કરી સબજોતાં મદાલશા મદાલશા કહી સબ ઉપર પડાને)

બેત.

ઓ દુર્દૈવ ! દયાહિન ! ! કેવો આ ઘા ! ! !
અસહ્ય છતાં પણ તેં માર્યો છાતીમાં !
જ્યાં જોઇએ ત્યાં કે કે તું સુખ વચે દુખ,
તોપણ આપે છે કેમ પ્રભુ તુજને સુખ.
મદાલશા ! મદાલશા ! ! કર્યું તેં આશું ?
શી રીતે જીવીશ રે ! તારા વિના હું.
અરે ! હવે કોણ મને કહેશે મારા પ્રાણ !
કોકિલ સમ વાણિના શું કરૂં વખાણ.
ઉઘાડી મૃગ નયણો ! તું જો મુજ ભણી,
કેમ થઇ નિર્દય ધર દયા મુજ તણી.

જોગીઓ આશાવરી.

અરેરે ! મારી દૃષ્ટિએ આ શું દેખાય છે,
મૃત્યુ અકાલિક જોઇને પરિતાપ થાય છે––ટેક.

પ્રાણથી એ વ્હાલી મેં ન માન્યું તુજ કહ્યું,
મણિ આપતાં ન વિચાર્યું હવે વિચાર થાય છે—અરેરે !
ધન્ય તારા સ્નેહને પ્યારીમદાલશા,
કઠોર મન છેક મારૂં તો જણાય છે—અરેરે !
સાંભળીને મૃત્યુ મારૂં પ્રાણ તેં તજ્યા,
તારૂં મૃત્યુ જોઈ ક્યાં મમ પ્રાણ જાય છે—અરેરે !

(એક મિત્ર પ્રવેશ કરે છે)

આકાશવાણી— ગીતી.

પિંડ કરીને ત્રણ તું, પિંડ વચેનો વેધન જવ કરશે;
પ્રાણ થકી પ્રિય તારી, મદાલશા તે મધ્યેથી મલશે.

મિત્ર— અરે આ કર્યું શું બુરૂં કામ તેં—એ રાગ.

જો મિત્ર આકાશ વાણી થઇ,
હવે શોચ નહીં રાખ ઉરે કંઇ;
સ્વીકારજે સર્વ એ તું ક્રિયા,
મળશે તને સદ્ય તારી પ્રિયા.

રૂતુધ્વજ—નથી માનતો વાત એ હું ખરી,
અકસ્માત વાણી આ જે ઉચરી.

(મીત્ર રૂતુધ્વજને લેઇ જાય છે.)

પ્રવેશ ૮ મો.

જંગલ.

મિત્ર— ગજલ.—સમાલ તેગ અદાકો જરા—એ રાગ.

તજી દે શોક મિત્ર લાભલેશ તેથી નહીં;
વીધિના લેખ તે ઉપાયથી મટેજ નહીં—ટેક.

ઉપાય હાથ અનાયાસ લાગ્યો તેજ કરો,
વૃથા શોક થકી કાર્ય તો સરેજ નહીં—તજીદે.

ઋતુધ્વજ— પ્રેરદુબારા-ઈશ્કકા એ રાગ.

રે મદાલસા કે ક્યાં ગઈ તું ક્યાં ગઇ રે ! ક્યાં ગઇ!
સ્નેહમાં સર્વોપરી તુ ક્યાં ગઈ રે! ક્યાં ગઈ!
કેમ તું મળશે મને રહેશે હવે કેમ પ્રાણ આ,
સ્વર્ગનું સુખ આપીને તું ક્યાં ગઈ રે! ક્યાં ગઇ !
અરે બોલ કાં નથી બોલતી હું શોધ તારી ક્યાં કરૂં,
પાઇ અમૃત પ્રેમ રૂપી ક્યાં ગઇ રે ! ક્યાં ગઇ !

(જાય છે.)

પ્રવેશ ૯ મો.

નદીનો કિનારો.

(ઋતુધ્વજને એક બ્રાહ્મણ વીધિસહિત શ્રાધ સરાવીને ત્રણ પિંડમાંથી વચલો પિંડ વેધન કરાવે છે જેમાંથી મદાલસા એકાએક પ્રગટ થઇને ઋતુધ્વજને ભેટે છે.)

ઋતુધ્વજ— શાદીએ જુલ્વએ ગુલ્ફામ—એ રાગ.

તજીને ક્યાં ગઇ હતી તું મને પ્રાણપ્રિયા,
જરા ન કેમ દયા આવી તને પ્રાણપ્રિયા.

મદાલસા—જીવન આપ્યું મારૂં અન્ય કરે પ્રાણપતી,
વિચાર્યું ના પ્રિયાનું હિત ઉરે પ્રાણપતી.
રૂતુધ્વજ—પરોપકાર માની આપી મણી પ્રાણપ્રિયા,
તેમાં ન મેં લગાર બીક ગણી પ્રાણપ્રિયા,
મદાલસા—વિપ્ર એક આવ્યો મારી પાસ લેઇ મણી,
તેથી ઓ પ્રાણપતી મારી દશા આવી બની.
નિમિષ માત્ર હવે નહીં છોડું પ્રાણપતી.
ખરે ! વિયોગમાં મેં કષ્ટ સહ્યું છેજ અતી.
રૂતુધ્વજ—થવાનું જે હતું તે પ્યારી સર્વે થઇ ગયું,
પ્રભુની પ્રાર્થના હવે કરો જે સારૂં થયું.
(ઘુંટણીએ બેસીને બંને પ્રાર્થના કરે છે.)

શિખરિણી.

નિયંતા વિશ્વેશા, નમન મન ધારો અમ તણું;
સ્મરીએ આભારો, પ્રભુ તુજ દયાનું બળ ઘણું;
તમે આ સૃષ્ટીમાં, સકળ જનના પાળક પ્રભૂ;
વિદારી કષ્ટોને, ઘટઘટ વધારો સુખ વિભૂ.

સમાપ્ત.

મશીનમાં કરેલી મુંબાઈ કાફી રતલ ૧ ના આના ૧૦.

[illegible] તરેહનાં (દેશી બનાવટનાં) બચ્ચાંઓ માટે દુધ તથા કાંજી વગેરે તરત થઈ શકે એવાં તેમજ મુસાફરીમાં વાપરવાલાયક-બતીકપર ચાહ કરવાના ફાનસો.

તે શિવાય શીગાર, ચીરૂટ, તથા બરઝાઇ, ટરકીસ, વેનીટીફેર, જેક અને જીલ, ઓલ્ડગોલ્ડ વગેરે તરેહ તરેહની ખુશબોદાર તંબાકુ મળશે. તેમજ અમારે ત્યાં તૈયાર થતી શીગારેટસ (કાગળની બીડીઓ) સો સોના બાકસ નીચે લખેલા ભાવે મળશે,

	રૂ૦	આ૦
ક્રીસમીક પીક શીગારેટસ	૨	૦
હુમાન શીગારેટસ	૧	૮
પ્રીન્સ ઓફ વેલ્સ શીગારેટસ.	૧	૪
વિક્ટોરીઆ શીગારેટસ.	૧	૦
સુલતાન શીગારેટસ	૦	૧૨
બારોઝા શીગારેટસ	૦	૧૦

બાહાર ગામના વેપારીઓને અગતની સુચના.

ઉપર જણાવેલો માલ વેપાર માટે રકમબંધ ખરીદ કરનારને ઘણોજ કીફાયત ભાવે મળશે, બાહાર ગામના ઓરડરઉપર તરત ધ્યાન આપવામાં આવશે. તેમજ વેપારને લગતો બીજો કંઈબી માલ અમારી મારફતે મંગાવનાર પાસેથી બે ટકા કમીશન લેવામાં આવશે, માટે કોઈબી માલને લગતો ભાવ મંગાવવો હોય તો ફુ-લસ્કેપ કાગળ નીચે લખેલે ઠેકાણે લખી વાળો.

ઠા. દામોદર રતનસી

અબદ્રાહમીન સ્ટ્રીટ મહાજનવાડી પાસે નં. ૨૭, મુંબઈ.